

Asia C-581/18

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

19.9.2018

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Oberlandesgericht Frankfurt am Main (osavaltion ylioikeus,
Frankfurt am Main, Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön tekemispäivä:

11.9.2018

Kantaja ja valittaja:

RB

Vastaaja ja vastapuoli:

TÜV Rheinland LGA Products GmbH

Allianz IARD S.A.

Pääasian kohde

Vahingonkorvauskanne Ranskaan sijoittautuneen rintaimplanttien valmistajan ranskalaista vakuutusenantajaa vastaan – Vastuun rajaaminen Ranskassa ja Ranskan merentakaisilla alueilla tapahtuneisiin vahinkoihin – SEUT 18 artiklan mahdollinen kolmanteen ulottuva oikeusvaikutus

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1) Onko SEUT 18 artiklan 1 kohdassa määrätty syrjintäkielto osoitettu EU:n jäsenvaltioiden ja unionin elinten lisäksi myös yksityisille (SEUT 18 artiklan 1 kohdan välittömät vaikutukset kolmansiin)?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi eikä SEUT 18 artiklan 1 kohtaa sovelleta yksityisten välisissä suhteissa, onko SEUT 18 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että määräys on esteenä vakuutussuojan rajaamiselle koskemaan vahinkoja, jotka tapahtuvat Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla, siitä syystä, että toimivaltainen Ranskan viranomainen, Bureau central de tarification, ei ole esittänyt vastaväitettä asiaa koskevasta lausekkeesta, vaikka kyseinen lauseke on SEUT 18 artiklan 1 kohdan vastainen, koska siinä on kyse kansalaisuuteen perustuvasta välillisestä syrjinnästä?
- 3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, millä edellytyksillä välillinen syrjintä voi olla oikeutettua tapauksissa, joissa kolmanteen kohdistuu oikeusvaikutuksia? Erityisesti on otettava huomioon, voidaanko vakuutussuojan alueellista rajaamista koskemaan vain vahinkoja, jotka tapahtuvat tietyn EU:n jäsenvaltion sisällä, perustella vakuutusyhtiön korvausvelvoitteen rajaamisella ja vakuutusmaksun suuruudella, jos asiaa koskevissa vakuutussopimuksissa määrätään samalla, että sarjavahingoissa vakuutussuojan määrää on rajoitettu vahinkotapausta ja vakuutusvuotta kohden?
- 4) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko SEUT 18 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun vastoin SEUT 18 artiklan 1 kohtaa vakuutuksenantaja on käsitellyt korvausvaatimuksen vain sellaisissa vahingoissa, jotka ovat tapahtuneet Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla, vakuutuksenantaja ei voi vedota siihen, ettei korvausta voida maksaa, koska vakuutussuojan enimmäismäärä on jo täyttynyt, kun vahinko on tapahtunut tämän alueen ulkopuolella?

Unionin oikeuden säännöt, joihin asiassa on viitattu

SEUT 18 artiklan 1 kohta

Lääkinnällisistä laitteista 14.6.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/42/ETY (EYVL 1993, L 169, s. 1)

Rintaimplanttien uudelleenluokituksesta lääkitämisistä laitteista annetun direktiivin 93/42/ETY puitteissa 3.2.2003 annettu komission direktiivi 2003/12/EY (EUVL 2003, L 28, s. 43)

Kansalliset oikeussäännöt, joihin asiassa on viitattu

Kansanterveyskoodeksin (Code de la santé publique) L.1142-2 §

Vakuutuskoodeksin (Code des assurances) 124-4 §:n 3 momentti
Vakuutuskoodeksin (Code des assurances) 252-1 §:n 1 momentti

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Kantaja vaatii vastaajalta korvausta kivusta ja särystä ja sen toteamista velvolliseksi maksamaan korvausta muista aineellisista ja aineettomista vahingoista.
- 2 Kantaja vaihdatti rintaimplantit lääketieteellisistä syistä vuoden 2006 syksyllä. Kantajalle asennettiin Rofil Medical Nederland B.V:n (jäljempänä Rofil) implantit, jotka vaihdettiin jälleen vuonna 2012. Kantajalle vuonna 2006 asennetut rintaimplantit olivat Poly Implant Prothese S.A:n (jäljempänä PIP) valmistamat, ja ne oli täytetty luvattomalla teollisella silikonilla. PIP käytti tuotetiedoissa mainitun ja myyntiluvassa eritellyn ja sallitun materiaalin NuSilin sijasta osittain muiden valmistajien teollista silikonista. Implantteja ei saattanut markkinoille PIP vaan hollantilainen yritys Rofil, joka oli kuitenkin hankkinut implantit PIP:ltä ja vain pakannut ja varustanut ne pakkausselosteella.
- 3 TÜV Rheinland LGA Products GmbH (jäljempänä TÜV Rheinland) on vuoden 1997 lokakuusta lähtien tehnyt PIP:n toimeksiannosta muun muassa saksalaisten, eurooppalaisten ja muiden kansainvälisten standardien mukaisia vaatimustenmukaisuuden arviointoja ja toiminut direktiivissä 93/42 (myöhemmin direktiivissä 2003/12) tarkoitettuna ilmoitettuna laitoksena. Vuosina 1997–2010 TÜV Rheinland teki tätä varten PIP:n tiloissa useita valvontatarkastuksia, joista ilmoitettiin kulloinkin etukäteen.
- 4 Ranskalainen valvontaviranomainen totesi maaliskuussa 2010 tehdyssä tarkastuksessa ensimmäisen kerran, että PIP käytti luvattomasti teollista silikonista. Myöhemmin heräsi epäily siitä, että kyseistä silikonista saatettiin käyttää myös Rofilin implanteissa. Terveysviranomaisten suosituksia laajennettiin ja tehostettiin jatkuvasti. Vuoden 2010 huhtikuussa PIP:n silikonin-implantteja asentaneita lääkäreitä suositeltiin pelkästään tiedottamaan asiasta asianomaisille potilaille ja lopettamaan kyseisten rintaimplanttien käyttö. Kyseiset implantit suositeltiin poistamaan kokonaan 6.1.2012 lähtien.
- 5 PIP:stä tuli maksukyvytön, ja vuonna 2011 se asetettiin selvitystilaan. Vuoden 2013 joulukuussa yrityksen perustaja tuomittiin ranskalaisessa tuomioistuimessa neljäksi vuodeksi vankeuteen terveyttä vaarantavien tuotteiden valmistuksen ja jakelun vuoksi.
- 6 Ranskan lainsäädännössä säädetään, että lääkinnällisten laitteiden valmistajien on hankittava ja pidettävä voimassa tällaiseen toimintaan liittyvien, kolmansiin

kohdistuvien vahinkoriskien varalta pakollinen vastuuvakuutus. Vahinkotapauksessa vahinkoa kärsineillä on Ranskan lainsäädännön mukaan oikeus vaatia korvausta suoraan vakuutuksenantajalta. Laissa ei kuitenkaan aseteta valmistajille vakuutussuojan vähimmäislaajuutta koskevia täsmällisiä vaatimuksia. Vakuutusvelvollisuutta koskevassa lainsäädännössä ei vahvisteta, minkälainen maantieteellinen ulottuvuus vakuutussuojalla on oltava, jotta se täyttää laissa säädetyt vaatimukset.

- 7 Vakuutuskoodexin (Code des assurances) 252-1 §:n 1 momentin mukaan Ranskan toimivaltainen viranomainen, Bureau central de tarification, voi velvoittaa vakuutuksenantajan tekemään sopimuksen, mikäli se, joka haluaa ottaa vakuutuksen, ei löydä hankittavaa vakuutussuojaa varten vakuutuksenantajaa. Vuonna 2005 Bureau central de tarification velvoitti Allianz'n oikeudellisen edeltäjän, AGD IARD:n, myöntämään PIP:lle vakuutussuojan. Sen jälkeen PIP ja Allianz'n oikeudellinen edeltäjä tekivät sopimuksen, jonka sisällölle Bureau central de tarification asetti muutamia vaatimuksia, jotka koskivat muun muassa vakuutusmaksujen suuruutta.
- 8 Erityisissä sopimusehdoissa (clauses particulières) vahvistettiin otsikon ”maantieteellinen soveltamisala” alla, että vakuutussuoja koskee yksinomaan vahinkoja, jotka tapahtuvat Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla. Bureau central de tarification ei esittänyt vastaväitettä tästä rajoituksesta. Lisäksi vahvistettiin, että sarjavahingoissa vakuutussuojan enimmäismäärä on 3 000 000,00 euroa vakuutustapausta kohden ja 10 000 000,00 euroa vakuutusvuotta kohden. On riidatonta, että käsiteltävässä tapauksessa kyse on sarjavahingosta.
- 9 Kantaja vaati Allianzilta muun muassa korvausta kivusta ja särystä sekä aiheutuneista kustannuksista ja sen toteamista, että vastaajat ovat velvollisia korvaamaan kaikki muut aineelliset ja aineettomat vahingot, jotka ovat aiheutuneet kantajalle vahingollisten rintaimplanttien asentamisen vuoksi.
- 10 Landgericht Frankfurt am Main (alueellinen alioikeus, Frankfurt am Main, Saksa) hylkäsi kanteen. Kantaja valitti tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

Pääasian asianosaisten tärkeimmät perustelut

- 11 Kantaja katsoo, että hänellä on Ranskan lainsäädännön mukaan oikeus vaatia korvauksia suoraan Allianzilta PIP:n vastuuvakuutuksesta. Vakuutussopimukseen perustuvien, korvausvaatimuksen käsittelyä koskevien velvoitteiden rajaaminen koskemaan Ranskan aluetta on unionin oikeuden vastaista, sillä kyse on kielletystä välillisestä syrjinnästä.
- 12 Allianz toteaa, että sen vastuu on suljettu pois, koska sen ja PIP:n välisten vakuutussopimusten vakuutussuoja koskee yksinomaan vahinkoja, jotka ovat tapahtuneet Ranskan alueella. Vaikka Allianz'in katsottaisiinkin vastaavan

kantajan vahingoista, kantajalla ei ole oikeutta korvauksiin, sillä vakuutussuojan enimmäismäärä on tällä välin täytynyt.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 13 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamukset ennakkoratkaisupyynnön perusteluista koskevat ainoastaan kantajan ja Allianz välisestä prosessioikeudellisesta suhteesta, sillä vain tällä suhteella on merkitystä unionin oikeuden kannalta. Asian ratkaiseminen riippuu SEUT 18 artiklan 1 kohdan tulkinnasta.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemyksen mukaan kantajan vaatimuksiin Allinzia kohtaan sovelletaan Ranskan lainsäädäntöä. Kantaja vetoaa Ranskan lainsäädännössä vahvistettuun oikeuteen vaatia korvausta suoraan vakuutuksenantajalta. Tämä vetoaa vakuutussuojan alueellista soveltamisalaa koskevaan rajoitukseen.
- 15 Tässä yhteydessä herää kysymys, onko erityisissä sopimusehdoissa säännelty rajoitus, jonka mukaan vakuutussuoja kattaa vain Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla tapahtuneet vahingot, SEUT 18 artiklan 1 kohdan mukainen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on taipuvainen vastaamaan tähän kysymykseen kieltävästi.
- 16 SEUT 18 artiklaa sovelletaan ainoastaan sellaisiin unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin, joita varten EUT-sopimuksessa ei ole erityisiä syrjinnän kieltäviä määräyksiä (tuomio 4.9.2014, Schiebel Aircraft, C-474/12, EU:C:2014:2139, 20 kohta ja tuomio 18.7.2017, Erzberger, C-566/15, EU:C:2017:562, 25 kohta). Tällaisia ei tässä asiassa ole, minkä vuoksi sovelletaan yleistä syrjintäkieltoa.

SEUT 18 artiklan 1 kohdassa kielletään kansalaisuuteen perustuva välitön tai välillinen syrjintä (tuomio 23.1.1997, Pastoors ja Trans-Cap, C-29/95, EU:C:1997:28, 16 ja 17 kohta). On ilmeistä, että vakuutussuojan rajaaminen vahinkoihin, jotka tapahtuvat Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla, on kansalaisuuteen perustuvaa välillistä syrjintää, sillä rajoitus koskee tyypillisesti muita kuin ranskalaisia potilaita.
- 17 Herää kuitenkin kysymys, onko syrjintäkielto osoitettu EU:n jäsenvaltioiden ja unionin elinten lisäksi myös yksityisille toimijoille (SEUT 18 artiklan 1 kohdan välitön vaikutus kolmansiin, ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys). Sikäli kuin on nähtävissä, unionin tuomioistuin ei ole vielä ottanut nimenomaisesti kantaa tähän kysymykseen.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo unionin tuomioistuimen tähänastisen syrjintäkieltoa koskevan oikeuskäytännön perusteella, että SEUT 18 artiklan 1 kohdassa vahvistettu yleinen syrjintäkielto velvoittaa myös yksityisiä (ks. tuomio 6.7.2000, Angonese, C-281/98, EU:C:2000:296, 36 kohta; tuomio

3.10.2000, Ferlini, C-411/98, EU:C:2000:530, 50 kohta; tuomio 14.7.1976, Donà, 13/76, EU:C:1976:115, 17–19 kohta; tuomio 17.7.2008, Raccanelli, C-94/07, EU:C:2008:425, 45 kohta; tuomio 28.6.2012, Erny, C-172/11, EU:C:2012:399, 36 kohta ja tuomio 17.4.2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, 77 kohta). Vaikka omaksuttaisiinkin suppeampi näkemys, jonka mukaan SEUT 18 artiklan 1 kohtaa sovelletaan yksityisten välisissä suhteissa vain, jos näiden välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino, jolloin yksittäisten kansalaisten olisi vaikea välttyä kansalaisuuteen perustuvalta syrjinnältä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että SEUT 18 artiklan 1 kohtaa sovellettaisiin tässä asiassa, sillä vakuutussuojaa koskeva alueellinen rajoitus on vahvistettu Allianz in erityisissä vakuutusehdoissa, joihin kantaja ei ole voinut millään tavoin vaikuttaa.

- 18 Jos kysymykseen vastataan kieltävästi, eikä SEUT 18 artiklan 1 kohtaa sovelleta yksityisten välisissä suhteissa, on kuitenkin tiedusteltava, onko SEUT 18 artiklan 1 kohta tässä esteenä vakuutussuojan rajaamiselle koskemaan vahinkoja, jotka tapahtuvat Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla, siitä syystä, että toimivaltainen viranomainen, Bureau central de tarification, ei ole esittänyt vastaväitettä kyseisestä lausekkeesta, vaikka se olisi ollut siihen velvollinen SEUT 18 artiklan 1 kohdan nojalla (toinen ennakkoratkaisukysymys).

Jos oletetaan, että vakuutussuojan rajaamisessa vahinkoihin, jotka tapahtuvat Ranskan Euroopassa sijaitsevilla alueilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla, on lähtökohtaisesti kyse kielletystä kansalaisuuteen perustuvasta välillisestä syrjinnästä, on lisäksi kysyttävä, onko tällainen välillinen syrjintä oikeutettua. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että oikeuskäytäntöä, jonka mukaan välillinen syrjintä on oikeutettua, jos se perustuu objektiivisiin ja kyseessä olevien henkilöiden kansalaisuudesta riippumattomiin syihin ja jos se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (tuomio 23.3.2004, Collins, C-138/02, EU:C:2004:172, 66 kohta), voidaan soveltaa myös tapauksiin, joissa kolmansiin kohdistuu oikeusvaikutuksia (kolmas ennakkoratkaisukysymys).

- 19 Tällaista syrjintää ei voida perustella taloudellisilla intresseillä, kuten taloudellisten riskien rajaamisella, sillä kyseinen riski on jo rajattu vahvistamalla vakuutussuojan enimmäismäärät. Tällöin merkitystä ei ole sillä, ovatko vahingot tapahtuneet Ranskassa vai jossain toisessa jäsenvaltiossa.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lisäksi, mitä vaikutuksia on SEUT 18 artiklan 1 kohdan rikkomisella, jos kyseistä määräystä sovelletaan. Koska Allianz väittää, että vakuutussuojan enimmäismäärä on jo täyttynyt, kantajalla ei olisi oikeuksia saada korvausta, vaikka SEUT 18 artiklan 1 kohtaa olisikin rikottu. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemyksen mukaan SEUT 18 artiklan 1 kohta menettäisi tehokkaan vaikutuksensa (effet utile), jos vakuutusyhtiö ensin kieltäytyy korvaamasta vahinkoja, jotka ovat tapahtuneet vakuutussopimuksen soveltamisalaan kuuluvan alueen ulkopuolella, ja sen jälkeen – unionin tuomioistuimen todettua, että tämä on SEUT 18 artiklan 1

kohdan vastaista – voisi jättää täyttämättä maksuvelvoitteensa vetoamalla siihen, että vakuutussuojan enimmäismäärä on jo täyttynyt (neljäs ennakkoratkaisukysymys).

TYÖASIAKIRJA